

PLANBESKRIVNING

DETALJPLAN FÖR CENTRALA MALMBERGET ETAPP 2, kvarteren Alprosen, Brunanden m.fl.

Innehållsförteckning

PLANENS SYFTE OCH HUVUDDRAG	3
BAKGRUND.....	3
FÖRENLIGHET MED 3, 4 OCH 5 KAP. MILJÖBALKEN	5
KAPITEL 3 OCH 4	5
KAPITEL 5	6
PLANDATA	6
TIDIGARE STÄLLNINGSTAGANDE	7
ÖVERSIKTLIGA PLANER.....	7
DETALJPLANER OCH OMRÅDESBESTÄMMELSER	8
SAMARBETSAVTAL.....	9
MILJÖVILLKOR.....	10
AVVECKLINGSPLAN	10
KOMMUNALA BESLUT I ÖVRIGT	11
UNDERSÖKNING OM MILJÖPÅVERKAN OCH MILJÖKONSEKVENSBESKRIVNING	11
FÖRUTSÄTTNINGAR OCH FÖRÄNDRINGAR	15
SOCIALA ASPEKTER	15
LIVS- OCH UTEMILJÖER.....	15
BOSTÄDER OCH VERKSAMHETER	21
TRANSPORTER.....	24
TEKNISK FÖRSÖRJNING.....	25
RISKER OCH STÖRNINGAR.....	26
GENOMFÖRANDEFRÅGOR	28
ORGANISATORISKA FRÅGOR	28
EKONOMISKA FRÅGOR	30
FASTIGHETSÄTTSLIGA FRÅGOR OCH KONSEKVENSER	31
KONSEKVENSER AV PLANENS GENOMFÖRANDE	32
ALLMÄNNA OCH ENSKILDA INTRESSEN	32
KOMMUNENS HÅLLBARHETSMÅL OCH STRATEGIER	32
REFERENSER	34
BILAGOR	34
MEDVERKANDE.....	34

PLANHANDLINGAR

I detaljplanen ingår följande handlingar:

- Plankarta med bestämmelser
- Planbeskrivning
- Miljökonsekvensbeskrivning
- Fastighetsförteckning
- Samrådsredogörelse
- Granskningsutlåtande
- Särskild sammanställning av miljökonsekvensbeskrivning

Övriga handlingar:

- Grundkarta
- Översiktskarta

Av ovanstående handlingar är det endast plankarta med bestämmelser som har juridisk verkan. Planen upprättats i enlighet med plan- och bygglagen (2010:900) som utökat förfarande.

PLANENS SYFTE OCH HUVUDDRAG

Det huvudsakliga syftet med detaljplanen är att ändra nuvarande markanvändning som regleras i gällande stads- och detaljplaner till industrimark för gruvverksamhet [**J1**]. Vidare är syftet att säkerställa goda förutsättningar för anläggande av en permanent miljözon. Syftet är även att Gällivarevägen samt del av Järnvägsgatan/Malmbergsleden ska fortsätta att fungera som gata fram till år 2027 vilket regleras som tillfällig användning - [**GATA**]. Vidare regleras en maximal totalhöjd på 17 meter över medelmarknivån. Upplag för gruvindustrin får inte anordnas. Tillfälliga upplag för rivning och markarbete får förekomma men är inte undantagna från lovplikten.

En stor del av anledningen till markanvändningens omvandling från bostadsområde till gruvindustriområde är att människor riskerar att utsättas för störningar som överskrider miljövillkoren eller på annat sätt gör det olämpligt att bo i området. Planläggningen är en förutsättning för att LKAB ska kunna fortsätta med sin gruvbrytning i Malmberget. I planförslaget ges riksintresset för värdefulla ämnen och material enligt 3 kap. 7 § miljöbalken företräde och en fortsatt gruvdrift för LKAB säkras.

BAKGRUND

LKAB har bedrivit gruvverksamhet i Malmberget sedan slutet av 1800-talet. Idag bryter bolaget järnmalm inom LKAB:s gruvindustriområde Vitåfors, som ligger i Koskullskulle, cirka 2,5 km nordost om aktuellt planområde. Den pågående gruvbrytningen av järnmalm skapar deformationer i marken vilket gör att områden som ligger nära gruvan behöver flyttas eller rivnas.

I Malmberget finns ett tjugotal malmkroppar som lutar i sydvästlig riktning in under samhället. Brytningen sker i ett drygt tiotal av dessa.

Figur 1. Malmkroppar i Malmberget samt brytningsnivå år 2018. Ungefärligt läge för aktuellt planområde är inringat i rött. Källa: LKAB

LKAB:s brytningsmetod, skivrasbrytning, innebär att hålrum uppstår i berget när järnmalmen bryts. Hålrummen fylls sedan av gråberg som rasar ned. Det sker alltså en automatisk igensättning och ju mer malm som bryts desto mer sjunker berget ovanför. Konsekvensen blir tillslut att markdeformationer uppstår på markytan.

Gruvbrytningen skapar även rörelser i berget som påverkar omgivningen, under och ovan jord. Vibrationer orsakas dels av sprängning och dels av spänningar i berget som får marken att skaka, så kallade seismiska händelser. Allteftersom brytningen närmar sig samhället ökar påverkan på markytan succesivt, till följd av att platsen till slut inte längre blir lämpligt att bo på.

Enligt gällande villkor för gruvbrytningen i Malmberget får varken markdeformationer, vibrationer orsakade av sprängningar eller vibrationer från seismik överskrida vissa gränsvärden så länge människor bor i området. LKAB gör regelbundna mätningar för att se till att gränsvärdena hålls. Utifrån mätningarna görs en prognos för när gränsvärdena beräknas överskridas.

Som en följd av LKAB:s gruvdrift pågår en samhällsomvandling där det mesta av Malmberget omlokaliseras och markanvändningen ändras till gruvindustri. Denna plan baseras på prognosen för när miljövillkorens gränsvärden beräknas överskridas.

FÖRENLIGHET MED 3, 4 OCH 5 KAP. MILJÖBALKEN

KAPITEL 3 OCH 4

Aktuellt planområde ligger inom riksintresse för kulturmiljö enligt 3 kap. 6 § miljöbalken. Då planområdet kommer omvandlas till industrimark påverkas riksintresset för kulturmiljö negativt. En kulturmiljöanalys är framtagen för Malmberget (Tyréns, 2017). Detta dokument fungerar som underlag för tolkning och förståelse av hur kulturhistoriska värden i Malmberget fortsatt ska kunna bevaras trots avvecklingen. Gällivare kommun, Länsstyrelsen och LKAB har tillsatt en grupp som arbetar för att bevara kulturhistoriskt värdefull bebyggelse från Malmberget. Detta redovisas närmare i planbeskrivning under kapitel ”Byggnadskultur och gestaltning” samt i tillhörande miljökonsekvensbeskrivning.

Inom planområdet finns även Malmbergets kyrka, även kallad Allhelgonakyrkan, vilken är skyddad enligt kulturmiljölagen 4 kap., varpå samtliga förändringar kräver tillstånd från Länsstyrelsen.

Planområdet berör riksintresse för värdefulla ämnen och material enligt 3 kap. 7 § miljöbalken. Riksintresset för värdefulla ämnen eller material ges i och med planförslaget företräde framför övriga berörda intressen. Påverkan på riksintressen beskrivs mer ingående i medföljande miljökonsekvensbeskrivning.

Planområdet omfattas av riksintresse för totalförsvaret enligt 3 kap. 9 § miljöbalken gällande område för lågt inflygningsområde. I aktuell detaljplan innebär inflygningsområdet en höjdbegränsning av byggnader ovan jord till maximalt +440 meter över havet (grundkartans nollplan). Planförslaget bedöms inte påverka riksintresset i och med reglering av högsta totalhöjd.

Planområdet ligger också inom riksintresse för kommunikationer enligt 3 kap. 8 § miljöbalken för Gällivare flygplats. Ett riksintresses markområden kring en flygplats ska enligt bestämmelserna i 3 kap 8 § miljöbalken skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra tillkomst eller utnyttjande av flygplatsen. Denna yta utgörs av mark som direkt används eller i framtiden kan komma att användas för luftfartens behov. I riksintresset för flygplatsen ingår även ett influensområde som är den yta utanför markanspråket för flygplatsen inom vilken bebyggelse eller andra anläggningar påtagligt kan försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av flygplatsen. Genom att planen reglerar högsta totalhöjd 17 meter från medelmarknivån vilket ligger inom höjdbegränsningen för influensområdet bedöms planförslaget inte påverka riksintresset.

Kalix älv är utpekad som Natura 2000-område, vilket klassas som ett riksintresse enligt 4 kap. 1 § Miljöbalken. Överskottsvatten från LKAB:s ordinarie gruvverksamhet bräddas från klarningsmagasinet till recipienten Lina älv som cirka 90 km nedströms industriområdet mynnar i Ängesån som är ett biflöde till Kalix älv. Trots detta, bedöms planförslaget påverka obetydligt och Natura 2000 hanteras inom ramen för gällande tillstånd och villkor för gruvverksamheten.

KAPITEL 5

Vid upprättande av en detaljplan ska miljö kvalitetsnormer (MKN) enligt 5 kap. Miljöbalken säkerställas. Miljö kvalitetsnormer syftar till att uppfylla de gemensamma kraven inom EU och omfattar i detta fall *utomhusluft, vattenförekomster och fisk- och musselvatten*.

Detaljplanen berör miljö kvalitetsnormerna för *luft* och indirekt även *vattenförekomst* och fisk- och musselvatten eftersom Lina älv, som utgör en del av Kalix älvsystem, är recipient till planområdet.

I miljökonsekvensbeskrivningen beskrivs påverkan på miljö kvalitetsnormerna och det bedöms inte föreligga någon risk för överskridande av miljö kvalitetsnormen för luft eller buller på grund av detaljplanens genomförande. Gruvverksamhet som planeras ska ske inom ramen för gällande tillstånd och villkor.

PLANDATA

LÄGE

Planområdet ligger i centrala Malmberget, cirka 4,5 km från centrala Gällivare. I norr angränsar området till lagakraftvunnen detaljplan för centrala Malmberget etapp 1, kvarteren Entitan, Duvkullan m.fl., och som till stor del är avvecklad. Längre norrut finns b.l.a. Välkommaskolan som är under avveckling. I väster angränsar planområdet till friluftsområdet Tippsta och i öster till ett bostadsområde som är under avveckling. I söder finns parkmark, som enligt gällande detaljplan kommer ändras till mark för gruvindustri och där det är möjligt att uppföra en ny panncentral.

Figur 2. Planområdet illustreras med röd linje. Källa: Gällivare kommun

AREAL

Planområdets areal är ungefär 9,6 hektar.

MARKÄGOFÖRHÅLLANDEN

Planområdet omfattar fastigheterna Ingenjören 11, Berganden 2, Brunanden 6, Malmberget 8:7, kvarteret Alprosen, Bläsanden, och del av Malmberget 8:1, del av Robsam 1:1 samt del av Malmberget 8:17.

I dagsläget är 75 % av fastigheterna förvärvade. LKAB strävar efter att kontraktera samtliga fastigheter inom planområdet för förvärv innan planens antagande.

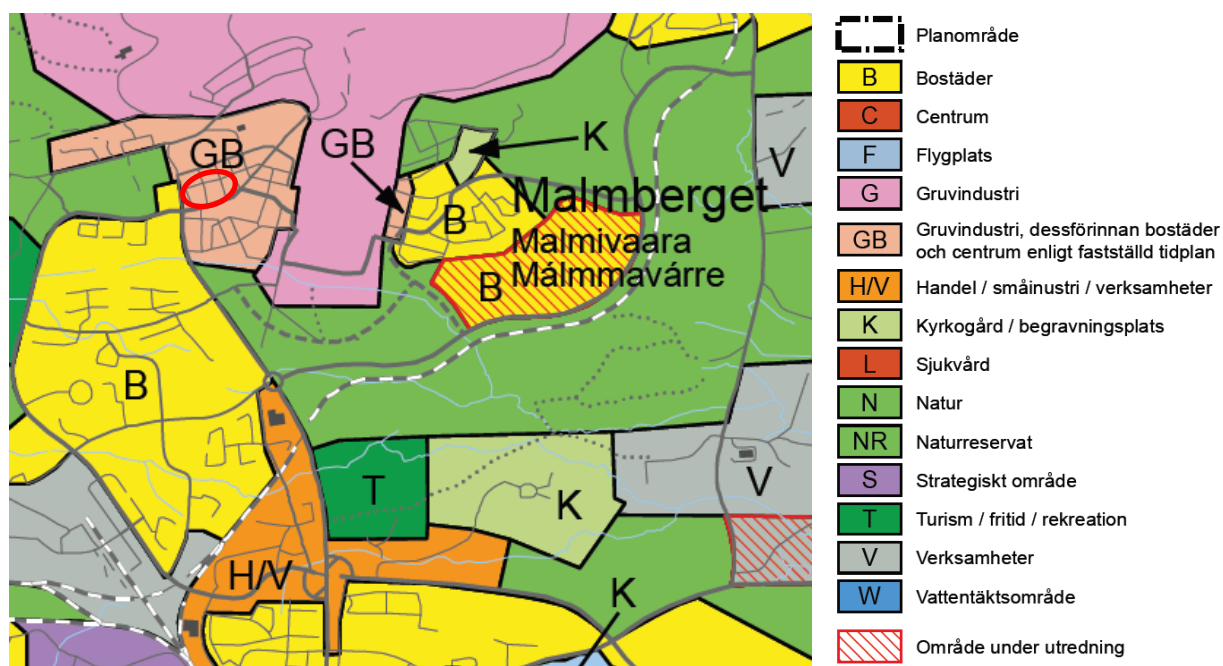
TIDIGARE STÄLLNINGSTAGANDE

ÖVERSIKTLIGA PLANER

Enligt gällande fördjupad översiktsplan för Gällivare, Malmberget, Koskullskulle som antogs i maj 2014, är markanvändningen för aktuellt planområde utpekad som område för gruvindustri, dessförinnan bostäder och centrum enligt fastställd tidplan **[GB]**.

Aktuell detaljplan är förenlig med fördjupad översiktsplan för Gällivare, Malmberget, Koskullskulle (2014), då syftet med planen är att skapa planmässiga förutsättningar för gruvindustri. En deldom från Mark- och miljödomstolen från 2015 redogör villkoren för LKAB:s fortsatta gruvverksamhet i Malmberget. Dessa villkor ligger till grund för hur avvecklingen av Malmberget ser ut geografiskt och tidsmässigt. Miljövillkoren med uppsatta gränsvärden utgör skäl till att detaljplanen ianspråkar mark för industriändamål. Idag riskerar gränsvärdena i miljövillkoren att överskridas

vilket betyder att markanspråk för bostäder inte är lämpligt.

Figur 3. Utsnitt från den fördjupade översiktsplanen (2014) där planområdet är utpekat för gruvindustri, dessförinnan bostäder och centrum. Röd ring visar ungefärligt planområde. Källa: Gällivare kommun

DETALJPLANER OCH OMRÅDESBESTÄMMELSER

Planområdet berörs av tidigare gällande detaljplaner (tabell 1). Dessa är planlagda för allmän plats, kvartersmark för allmänt ändamål, bostäder, handel och kontor samt kyrkligt ändamål.

Tabell 1. Visar gällande detaljplaner som berör föreslaget planområde. Källa: Gällivare kommun

Gällande plan	Plan-nummer	Upprättad år	Användning
Stadsplan för del av Malmbergets Municipalsamhället	25-MBG-11	1951	
Ändring av stadsplan för kvarteret Alen m.fl.	25-MGB-45	1960	Bostäder, allmänt ändamål, allmän plats (gata och parkmark)
Detaljplan för Malmberget, del av kvarteret Berganden m.fl.	2523-P12/2	2011	Bostäder, kontor, handel, lager, idrott
Ändring av stadsplan för kvarteret Alprosen. Beckasinen m.m.	25-MBG-77	1970	Allmänt ändamål, bostäder, kyrkligt ändamål, allmän plats (gata och parkmark)
Ändring av stadsplan för kvarteret Blåklockan	25-MBG-64	1963	Bostäder, allmän plats (gata)
Ändring av stadsplan för västra Ringen	25-MBG-95	1972	Bostäder, kyrkligt ändamål, allmän plats (gata och parkmark)

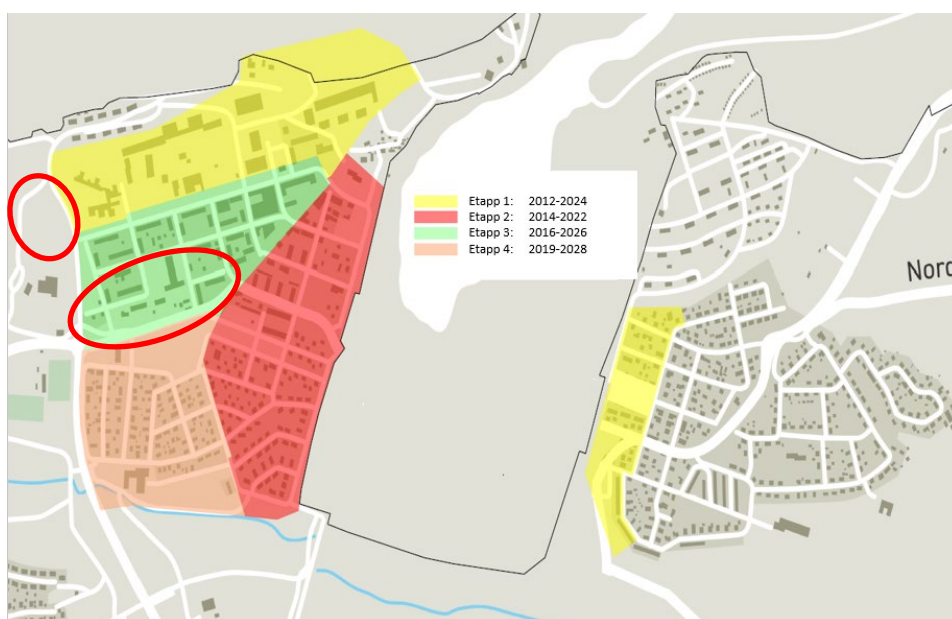
Detaljplan för del av Malmberget 8:1 (del av Masgatan)	2523-P11/3	2011	Bostäder
Stadsplan för kvarteret Ekorren, Enen och Domherren	25-MBG-65	1961	Bostäder och handel, allmän plats (gata)
Ändring av stadsplan för Domherren	25-MBG-30	1957	Bostäder och handel samt allmän plats (gata)
Ändring av stadsplan västra Ringen	25-P83/29	1983	Gata och parkmark
Ändring av stadsplan för kvarteret Ekorren m.fl.	25-P86/50	1986	
Ändring av stadsplan för kvarteret Duvkullan, Ekorren m.m.	25-MBG-91	1972	

SAMARBETSAVTAL

Ett samarbetsavtal tecknades mellan Gällivare kommun och LKAB den 10 april 2012. Tillägg till avtalet har gjorts vid två tillfällen, ett i december 2013 och ett i juni 2019.

I samarbetsavtalet görs en överenskommelse mellan LKAB och Gällivare kommun angående hur omvandlingsprocessen från nuvarande markanvändning till industrimark för gruvverksamhet ska se ut för olika etappområden (se figur 4). Samarbetsavtalet berör bland annat planläggning, genomförandeavtal och miljözoner. Planområdet omfattas av samarbetsavtalet och ingår i etappområde 3.

Enligt samarbetsavtalet ska genomförandeavtal tecknas för avveckling av de enskilda etappområdena. Ett genomförandeavtal av avveckling av etappområde 1 och 3, västra Malmberget är framtaget och undertecknat av LKAB och Gällivare kommun. Avtalet godkändes av kommunstyrelsen § 178 2020-07-02.

Figur 4. Etappområden enligt samarbetsavtalet. Ungefärligt planområde är inringat i rött. Källa: LKAB

MILJÖVILLKOR

I en deldom från Mark- och miljödomstolen (dat. 2015-05-19), redogörs villkor för LKAB:s fortsatta gruvverksamhet i Malmberget. Dessa miljövillkor ligger till grund för hur avvecklingen av Malmberget kommer att se ut eftersom de är avgörande när gruvverksamheten orsakar störningar på människors boendemiljö. Miljövillkoren styr därmed tidplan för utflyttning av boende samt staketprognoser både vad gäller tid och geografisk dragning. LKAB bedriver ingen produktion under mark där människor bor eller vistas.

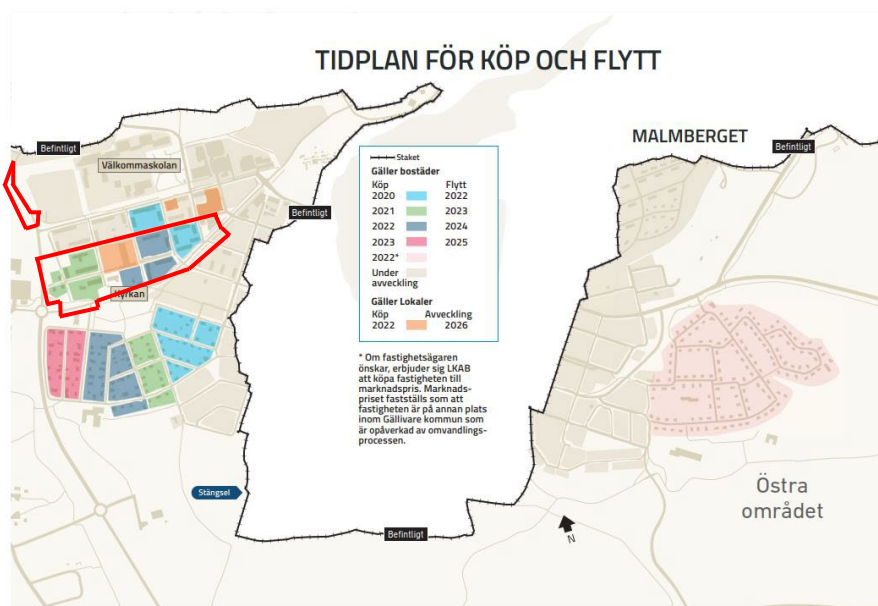
Olika miljöstörningar från brytningen är påtagliga i varierade grad beroende på bebyggelsens läge i förhållande till brytningsområdena. *Markdeformationer (deformationer och sättningar)*, *vibrationer från sprängningar* och *vibrationer från seismiska händelser* orsakad av gruvbrytningen under jord (mer utförligt om dessa villkor i miljökonsekvensbeskrivningen). Dessa villkor är de som är främst styrande för hur och när avveckling av bostäder måste ske.

Bolagets övriga verksamhet ovan jord ger upphov till störningar så som *buller* och *damning* och påverkar också boendemiljön, men styr inte staketprognos och avvecklingstakt i samma omfattning som övrigt nämnda villkor.

LKAB har fått beviljat undersökningstillstånd enligt 2 kap. minerallagen för att kartlägga berggrundens egenskaper. Tillstånd är giltigt i tre år och under denna period söker LKAB koncession från Bergsstaten för bearbetning och utvinning av mineraler och fyndigheter. I samband med beviljande av bearbetningskoncession ska en miljöbedömning enligt 6 kap. 28-46 §§ miljöbalken göras, som ligger till grund för miljötillstånd för gruvbrytning hos Mark- och miljödomstolen.

AVVECKLINGSPLAN

Under 2017 tog LKAB fram en avvecklingsplan för Malmberget enligt villkor från Mark- och miljödomstolen deldom 2015-05-19. Avvecklingsplanen syftar till att ge en samlad bild av de störningar som LKAB:s verksamhet orsakar och som påverkar människors hälsa och miljö samt att beskriva hur de störningar gruvbrytningen orsakar är styrande för var och när bostäder avvecklas. Avvecklingsplanen uppdateras vart 5:e år enligt villkor, den senaste avvecklingsplanen är från 2022. Utifrån avvecklingsplanen har en tidplan för köp och flytt tagits fram (se figur 5). Enligt *Tidplan för köp och flytt i Malmberget* kommer all bebyggelse inom planområdet att vara avvecklad eller flyttad år 2024.

Figur 5. Tidplan för köp och flytt i Malmberget. Aktuellt planområde illustreras med röd linje. Källa: LKAB (2022)

KOMMUNALA BESLUT I ÖVRIGT

Under 2019 lämnade LKAB in en ansökan om planbesked för kvarteren Alpen och Brunanden m.fl. 13 december 2019 § 171 beslutade kommunstyrelsens samhällsplanerings- och teknikutskott att bevilja planläggning för rubricerade kvarter.

UNDERSÖKNING OM MILJÖPÅVERKAN OCH MILJÖKONSEKVENSBESKRIVNING

Enligt 6. kap 5 § miljöbalken (1998:905) ska en kommun, vid upprättande av detaljplan undersöka om genomförandet av planen kan medföra en betydande miljöpåverkan. Om detta är fallet ska en strategisk miljöbedömning göras och en miljökonsekvensbeskrivning tas fram enligt 6 kap. 9 § 2 p.

En undersökning av miljöpåverkan har upprättats av Gällivare kommun daterad 2021-02-05. I undersökningen bedömer kommunen enligt 6 kap 7 § miljöbalken att planförslaget kan antas medföra en betydande miljöpåverkan och att en strategisk miljöbedömning med tillhörande miljökonsekvensbeskrivning ska upprättas. Därmed ska en miljöbedömning av detaljplanen genomföras och dokumenteras i en miljökonsekvensbeskrivning enligt 6 kap 12 § miljöbalken. Samråd av undersökningen med Länsstyrelsen har skett samtidigt som avgränsningssamrådet.

Länsstyrelsens yttrande av undersökning av miljöpåverkan

Den 1 mars 2021 inkom yttrande av undersökning av miljöpåverkan från Länsstyrelsen. Länsstyrelsen delar kommunens bedömning om att planförslaget innebär betydande miljöpåverkan och vad miljökonsekvensbeskrivningen bör innehålla. I övrigt delar även länsstyrelsen kommunens bedömning gällande tidsmässig avgränsning, men anser att den geografiska avgränsningen bör vidgas till att omfatta omgivande miljö och inte endast aktuellt planområde.

Även miljö-, bygg- och räddningsförvaltningen delar kommunens bedömning att detaljplanen kan innebära betydande miljöpåverkan och att en strategisk miljöbedömning enligt 6 kap. 3 § miljöbalken, behöver upprättas. Baserat på tidigare erfarenheter bedömer nämnden att risken för påverkan av buller är hög under planens genomförandetid, vilket behöver tydliggöras i miljökonsekvensbeskrivningen.

Sammanfattning av miljökonsekvensbeskrivning

Syftet

Syftet med detaljplanen är att möjliggöra ändring av befintliga detaljplaner till ändamålet industrimark för gruvverksamhet. Eftersom planerad ändring kan antas medföra risk för betydande miljöpåverkan har en miljökonsekvensbeskrivning (MKB) tagits fram. Miljökonsekvensbeskrivningens syfte är att beskriva effekter och konsekvenser på miljön som förslagen detaljplan medför.

Planområdet och angränsande kvarter utgör geografisk avgränsning.

Tidshorisonten för miljöbedömningen är 2032, när planen bedöms vara genomförd.

Detaljplanens MKB beskriver förutom den betydande miljöpåverkan även planens påverkan på miljö kvalitetsnormer och nationella miljömål.

Alternativ

De alternativ som studerats är planförslaget och nollalternativet. Nollalternativet innebär att befintliga detaljplaner i planområdet fortsätter vara gällande. Omvandlingen av Malmberget kommer att fortsätta enligt den gällande avvecklingsplanen. År 2032 kommer alla byggnader i planområdet och angränsande kvarter att vara tomma och troligen till stor del rivna. Kyrkan är flyttad till annan plats eller riven.

Denna utveckling är samma som kommer att ske om detaljplanen antas. Miljökonsekvenserna av planförslaget och nollalternativet blir därför samma utom för riksintresse för värdefulla ämnen och material. I nollalternativet anläggs ingen miljözon heller vilket medför att nollalternativet får marginellt större negativa konsekvenser på vissa aspekter.

Miljökonsekvenser

MKB:n behandlar bara miljöaspekter där man bedömt att det finns risk för betydande påverkan. Andra miljöaspekter, som inte påverkas eller där påverkan bedöms bli liten, har avgränsats bort i tidigare skede och behandlas inte i MKB:n.

Bedömningarna är i många fall osäkra, beroende på den kontinuerligt pågående samhällsomvandlingen i Malmberget, som sker oberoende av planläggningen. Miljökonsekvenserna bedöms sammanfattat bli enligt tabellen nedan.

Mycket positiv	Måttligt/liten positiv	Neutral	Liten negativ	Måttligt negativ	Stor negativ
----------------	------------------------	---------	---------------	------------------	--------------

ASPEKT	NOLLALTERNATIV	PLANFÖRSLAG
Riksintresse värdefulla ämnen	Stor negativ	Mycket positiv
Riksintesse kulturmiljö	Stor negativ	Stor negativ
Riksintesse försvar/kommunikationer	Neutral	Neutral
Landskaps/stadsbild	Stor negativ	Måttligt negativ
Bebyggelse och kulturmiljö	Stor negativ	Stor negativ
Social påverkan/trygghet och identitet	Stor negativ	Stor negativ
Social påverkan/rekreation	Stor negativ	Måttligt negativ
Störningar	Liten negativ	Liten negativ
Miljömål	Liten negativ	Liten negativ
Miljö kvalitetsnormer	Liten negativ	Liten negativ

Riksintressen

Planförslaget är en förutsättning för att gruvdriften ska kunna fortsätta. Därför stöder detaljplanen riksintresset för värdefulla ämnen och material. I nollalternativet bedöms att det uppstår påtaglig skada för riksintresset eftersom gruvdriften inte kan fortsätta i planområdet i strid mot detaljplan.

Både nollalternativ och planförslag medför påtaglig skada på riksintresset för kulturmiljö. Riksintresset för värdefulla ämnen och material får i detta fall företräde gentemot riksintresset för kulturmiljö.

Planförslaget och nollalternativet medför ingen konflikt med riksintressena för Försvarsmakten eller för kommunikationer.

Sociala konsekvenser

Trygghet och identitet

Stora sociala konsekvenser för trygghet och identitet och lämnar få invånare oberörda. Konsekvenserna blir störst när flytt och rivning sker och i den efterföljande etableringsprocessen men på längre sikt, när nya samhällsstrukturer har vuxit fram, kan konsekvenserna bli mindre påtagliga och kanske till och med positiva.

Rekreation, stråk och mötesplatser

Anläggandet av en miljözon bidrar till att platsen kan bevara/förnya en viss del av platsens rekreationsytor, stråk och mötesplatser. Närboende påverkas av att en stor del av planområdet blir otillgängligt under genomförandetiden, vilket innebär att konsekvenser på rekreation, stråk och mötesplatser blir måttligt negativa.

Landskaps/stadsbild

Måttliga konsekvenser uppstår för stadsbilden i området i och med den drastiska förändringen både inom planområdet och i angränsande områden som har samband med planområdet.

Bebyggelse och kulturmiljö

Stora konsekvenser för kulturmiljön uppstår inga kulturmiljövärden kommer att finnas kvar inom planområdet. Kopplingen till samhällets historia och utveckling enligt utformningsplanen ska tydliggöras i miljözonen. På så sätt bevaras vissa kulturvärden om än i annan form. Framtiden för kyrkan, som utgör det största kulturhistoriska värdet i området, hanteras i särskild ordning oberoende av planläggningen.

Störningar i närområdet

Om boende finns kvar i planområdet eller i angränsande områden kommer de att utsättas för störningar av rivningar och transporter under genomförandet av detaljplanen och under anläggandet av miljözonen. År 2032 har alla flyttat till nytt boende på platser som inte störs av gruvdriften.

Under förutsättning att alla eller de flesta boende har flyttat redan när planen antas kommer störningarna under planens genomförandetid att få små konsekvenser.

Varken planförslag eller nollalternativ påverkar störningar från gruvdriften. I miljövillkoren för verksamheten regleras vilka störningsnivåer som kan accepteras och LKAB genomför mätningar och vidtar åtgärder för att störningarna inte ska överstiga nivåer i tillståndet.

Miljökvalitetsnormer och miljömål

Planförslaget, och även nollalternativet, medför ingen risk att några miljökvalitetsnormer överskrids.

Många av miljömålen berör naturtyper och miljöer som inte finns i planområdet, eller företeelser som inte regleras i en detaljplan. Detaljplanen påverkar i de flesta fall inte möjligheten att uppnå miljömålen, ens på en lokal nivå.

Det mål som berörs mest är *God bebyggd miljö*, som har bäring på många aspekter av samhällsplanering. Påträffas skadliga ämnen vid rivning berörs målet *Giftfri miljö*.

Uppföljning

En miljökonsekvensbeskrivning ska innehålla en redogörelse för de åtgärder som planeras för uppföljning och övervakning av den betydande miljöpåverkan som genomförandet av planen eller programmet medför.

Det kan vara svårt att föreslå exakt hur uppföljning och övervakning ska ske redan när miljökonsekvensbeskrivningen för en detaljplan tas fram. En anpassning får ske under planförslagets genomförande.

Miljöpåverkan i området beror inte primärt av detaljplanen, utan av de förändringar som sker enligt avvecklingsplanen och samarbetsavtal mellan kommunen och LKAB.

Uppföljning av planens betydande miljöpåverkan

Miljöaspekter som stadsbild och kulturmiljö samt social påverkan som trygghet och identitet och rekreation, stråk och mötesplatser är alla faktorer som följs upp i och med en etablering av miljözonen. Dessa faktorer ska behandlas i miljözonens gestaltning och utformning.

Kontinuerlig dialog genomförs mellan medborgarna, Gällivare kommun och LKAB i den fortsatta planeringen av samhällsomvandlingen i Malmberget. Även detta berör de sociala konsekvenserna av planförslaget.

Avseende störningar kommer särskilda kontrollprogram att upprättas som tex för buller och avfallshantering under avvecklingen. I övrigt styrs uppföljning av störningar i miljövillkor för gruvdriften.

Vad som händer med kyrkan, med mycket högt kulturhistoriskt värde, hanteras i särskild ordning och inte i detaljplanen. Flyttning av milstolpen ska göras efter samråd med länsstyrelsen.

FÖRUTSÄTTNINGAR OCH FÖRÄNDRINGAR

SOCIALA ASPEKTER

Samhällsomvandlingen är en konsekvens av gruvbrytningens utbredning och malmkropparnas läge där tillgången på mark är avgörande för gruvnäringens framtid. Samhällsomvandlingen bedöms få stora negativa konsekvenser gällande sociala aspekter i Malmberget men påverkar även Gällivare i stort där få lämnas oberörda. Planförslaget innebär negativa konsekvenser gällande rivning och flytt samt den efterföljande etableringsprocessen men kan på längre sikt generera positiva sociala konsekvenser när nya samhällsstrukturer växer fram och då gruvnäringen fortsättningsvis kan bidra till välbefinnande genom att erbjuda arbetstillfällen.

Omvandlingen av Malmbergets samhälle och dess sociala konsekvenser blir synliga i många olika delar i samhället. Sociala aspekter finns beskrivna under flera rubriker nedan. Vidare går det att läsa mer om sociala aspekter i medföljande MKB.

LIVS- OCH UTEMILJÖER

Stads- och landskapsbild

I och med den pågående avvecklingen av Malmberget förändras den landskapsbild som tidigare varit välbekant för samhällets boende och besökare, drastiskt. Idag består vyerna i och kring planområdet av riven bebyggelse, tomma byggnader och delvis uppgrävd väg, samtidigt som det fortsatt finns aktiva verksamheter och bofasta. Under rubriken ”miljözoner” nedan, går att läsa utförligare om den förändring som kommer att ske på platsen och som kommer ha en påverkan på områdets stads- och landskapsbild. Mer utförlig information gällande stads- och

landskapsbild samt värdefull kulturmiljö går även att läsa i tillhörande miljökonsekvensbeskrivning.

Inom planområdets södra del är Malmbergets kyrka belägen, vilken har ett högt kulturhistoriskt värde och som är skyddad enligt kulturmiljölagen. Kyrkans omgivning kommer att förändras mycket negativt, då kyrkan antingen kommer att flyttas till en annan placering i Gällivare eller rivs. Det föranleder att nuvarande miljö och emotionella värden kommer att vara svåra att återskapa eller helt försvinna. Det är viktigt att avvecklingsprocessen, särskilt med Malmbergets kyrka i åtanke, sker på ett sådant sätt att den negativa påverkan på landskapsbilden inte upplevs lika påtagligt. Exempelvis bör den eventuella nya placeringen av kyrkan baseras på kyrkans nuvarande plats i samhället, så att kyrkominnets karaktär kan bevaras i största möjliga mån.

Malmbergets kyrka inklusive klocktornet är placerad på terrasserad tomt, i linje med tillhörande prästgård och församlingshus. Malmbergets kyrka invigdes 1944 och flyttades till sin nuvarande placering år 1974 på grund av rasrisken på den tidigare mer centralt belägna platsen i samhället. Kyrkan representerar en traditionalistisk, men ändå nyskapande modernistisk arkitektur av hög kvalitet. Malmbergets kyrka är skyddad enligt kulturmiljölagen och kommer att flyttas till en ny placering i Gällivare alternativt rivs efter att kulturhistoriskt värdefulla föremål tillvaratagits. Kulturmiljöskyddet kan inte upphävas för byggnaden, vilket innebär att byggnaden kommer att rivs eller flyttas trots skyddet. Denna process sker parallellt med, men utanför detaljplanarbetet.

Figur 6. Malmbergets kyrka, sett från Masgatan. Källa: Kulturmiljöanalys Tyréns

Figur 7. Malmbergets kyrka, sett från Gällivarevägen. Källa: Kulturmiljöanalys Tyréns

Enligt *Miljözoner i västra Malmberget*, framtagen 2019, ska fundament till klocktornet, stödmurar samt trappan upp till kyrkan finnas kvar efter det att kyrkan har flyttats till en annan placering. På kyrkans nuvarande placering föreslås plantering av dubbla alléer vid sidan av platsen för altargången och utmed ingången från sidan. Altargången markeras ytterligare med en stig.

Ett genomförande av aktuell plan innebär att bebyggelsen inom området rivs och ersätts av gruvindustriella ändamål. Denna förändring innebär att den övergripande platsidentitet som människor kan förknippa Malmberget med, inte längre kommer att finnas kvar och vilka är svåra att återskapa på andra platser i Gällivare även om detta eftersträvas i samhällsomvandlingen i Malmberget. Förändringen innebär att den storskaliga markanvändningen som är främmande för landskapets ursprungliga karaktär, ges företräde.

Vidare information gällande stads- och landskapsbild samt värdefull kulturmiljö finns i medföljande MKB.

Offentlig och kommersiell service

I Gällivare centrum, beläget cirka 4,5 km från planområdet, finns majoriteten av all närliggande kommersiell service, däribland matbutiker, bibliotek, vårdcentral, badhus, sporthall. Gällivares galleria, Norrskensgallerian ligger vid Vassaratorg. Ungefär 3 km från aktuellt planområde ligger Malmheden, ett externt handelsområde med diverse matvarubutiker och övrig handel.

Idag har den offentliga och kommersiella servicen som tidigare fanns inom planområdet till stora delar stängts ner. Sporthallen och badhuset i området intill är inte i drift och rivning är påbörjad. Ingen offentlig och kommersiell service planeras inom området.

Arbetsplatser

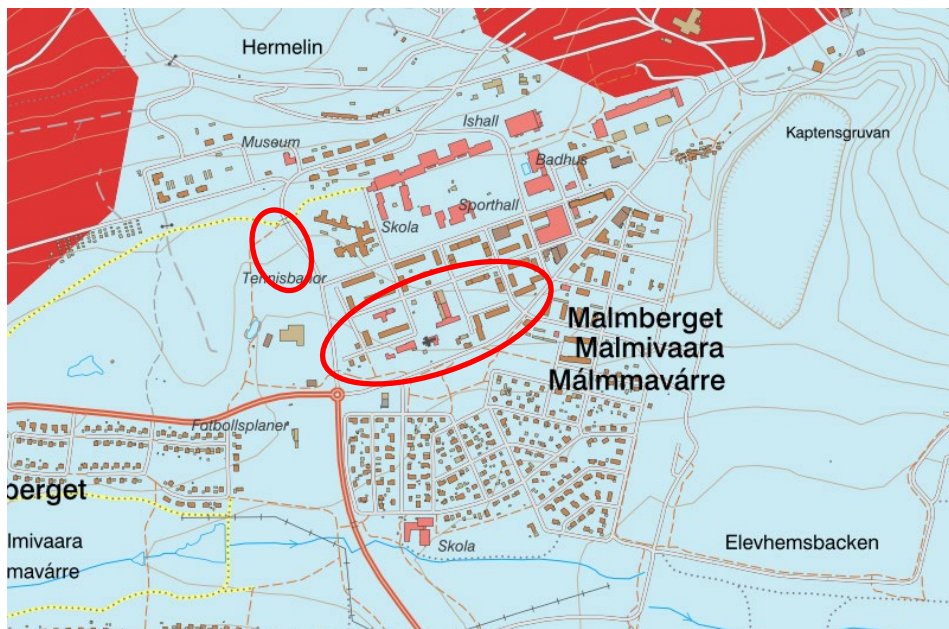
De tre största arbetsplatserna i Gällivare är LKAB och Vitåfors gruvområde som ligger i Koskullskulle (cirka 2,5 km från planområdet), Gällivare sjukhus (cirka 6 km från planområdet) samt Aitikgruvan (cirka 1,5 mil sydost om planområdet).

Arbetsgivaren LKAB gynnas vid ett genomförande av detaljplanen och kan fortsättningsvis bidra till välbefinnande genom att erbjuda arbetstillfällen.

NATUR OCH MARKFÖRHÅLLANDEN

Geotekniska förhållanden

Enligt Statens Geologiska Undersökning (SGU) består marken i planområdet av morän. (se figur 8).

Figur 8. Visar utsnitt från befintlig jordartskarta för området som redovisar moränmark (ljusblå färg). Ungefärligt läge för aktuellt planområde är inringat i rött. Källa: Statens Geologiska Undersökning

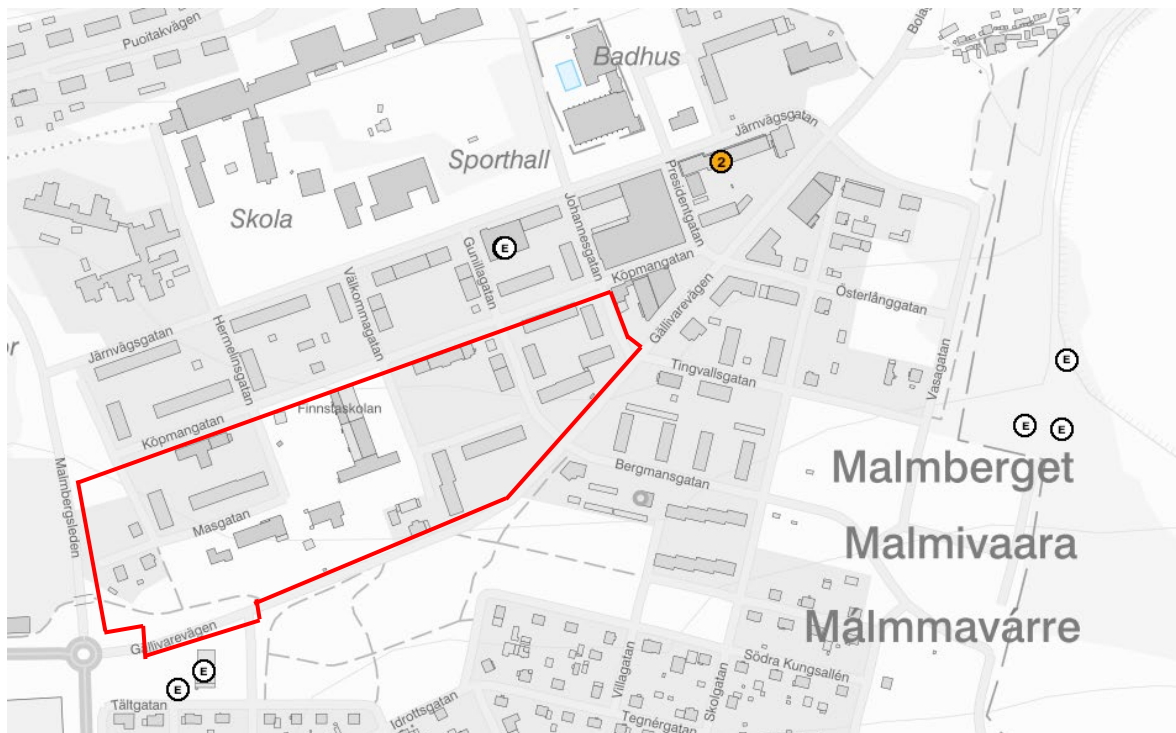
Grundvatten

Influensområdet för grundvatten bedöms öka i liten omfattning. Påverkan på vattenförekomster och enskilda brunnar förväntas bli mycket begränsad. Grundvattenförhållandena i Malmberget är redan påverkade från tidigare brytning.

Grundvattenfrågor behandlas i kommande tillståndsprövningar av LKAB.

Förorenad mark

Inom planområdet finns ett potentiellt förorenat område (se figur 9) som enligt Länsstyrelsen är "ej riskklassat". Ytterligare utredning bedöms inte behövas för planprocessen, då eventuella föroreningar behandlas i rivningslov.

Figur 9. Visar förorenade områden. Planområdets centrala del är inringat i rött. Källa: Länsstyrelsens geodatakatalog

Radon

Enligt en markradonutredning för Gällivare kommun, framtagen år 1990, råder normalrisk för markradon i områdena Gällivare, Malmberget och Koskullskulle.

Fornlämningar

Intill planområdets sydöstra del har en fornlämning påträffats och utpekats av Riksantikvarieämbetet (RAÄ) som en övrig kulturhistorisk lämning. Objektet är ett vägmärke/kilometersten (L1994:3963) som efter inventering visar det sig att denna är placerad utanför planområdet, i korsningen Tingsvallsgatan/Gällivarevägen.

Om ytterligare fornlämningar påträffas i samband med markarbetet ska arbetet enligt 2 kap. 10 § kulturmiljölagen, omedelbart avbrytas och Länsstyrelsen underrättas.

Mark och vegetation

Marken i planområdet är ianspråktagen för bostäder och verksamheter, men är idag under avveckling till förmån för gruvindustrin. Planområdet ligger i en sydsluttning. I området finns stråk och kvarter med småhusbebyggelse, flerbostadshus i tre våningar, samt ett antal småskaliga verksamheter och Malmbergets kyrka.

Detaljplanen reglerar markanvändning [**J₁**] – *Gruvindustri* (4 kap. 5 § 1 st 3 p. plan- och bygglagen) för hela planområdet. Inom planområdet regleras även [**KORSMARK**] – *Marken får med undantag av tekniska anläggningar samt*

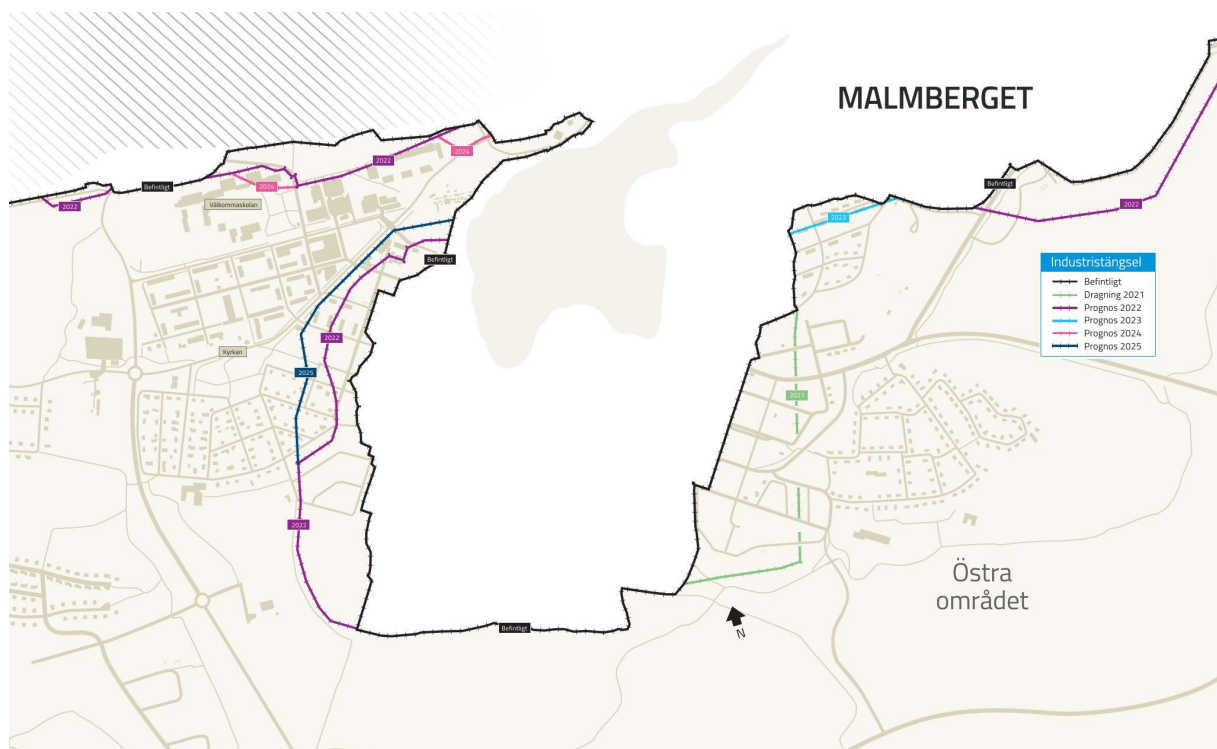
byggnader och anläggningar som behövs för miljözonens drift och syfte inte förses med byggnader (4 kap. 16§ 1 s 1 p, plan- och bygglagen), för att tydliggöra gruvindustrins utbredning.

För att säkerställa att inte industrirelaterade upplag finns i området regleras inom hela planområdet ett förbud mot upplag - *Upplag för gruvindustri får inte anordnas. Tillfälliga upplag för rivningsarbeten och markarbeten får förekomma under genomförandetiden men är inte undantagna från lovplikten* (4 kap.10 §, plan och bygglagen).

Bebyggandets omfattning säkerställs även genom en begränsning av totalhöjd 17 meter från markens medelmarknivå (4 kap. 16§ 1 s 1 p. plan- och bygglagen) för att inte medföra negativ påverkan på riksintresse för kommunikationer eller totalförsvaret.

Miljözon

I och med utvecklingen av gruvindustrin i Malmberget kommer två typer av miljözoner att anordnas, en miljözon för succesiv avveckling och en permanent miljözon. Miljözon för succesiv avveckling omfattar områden som kommer att vara belägna inom gruvans rasriskområde, medan miljözon av permanent karaktär omfattar områden utanför gruvans rasriskområde. Planområdet kommer att ingå i den permanenta miljözonen som omfattar centrala Malmberget. I figur 10 illustreras staketgränser som succesivt kommer stängla in området öster om aktuell planområdesgräns. Staketprognosen visar att en staketgräns kommer att finnas på den östra sidan av Gällivarevägen år 2025.

Figur 10. Illustration över staketprognos. Källa: LKAB (2022)

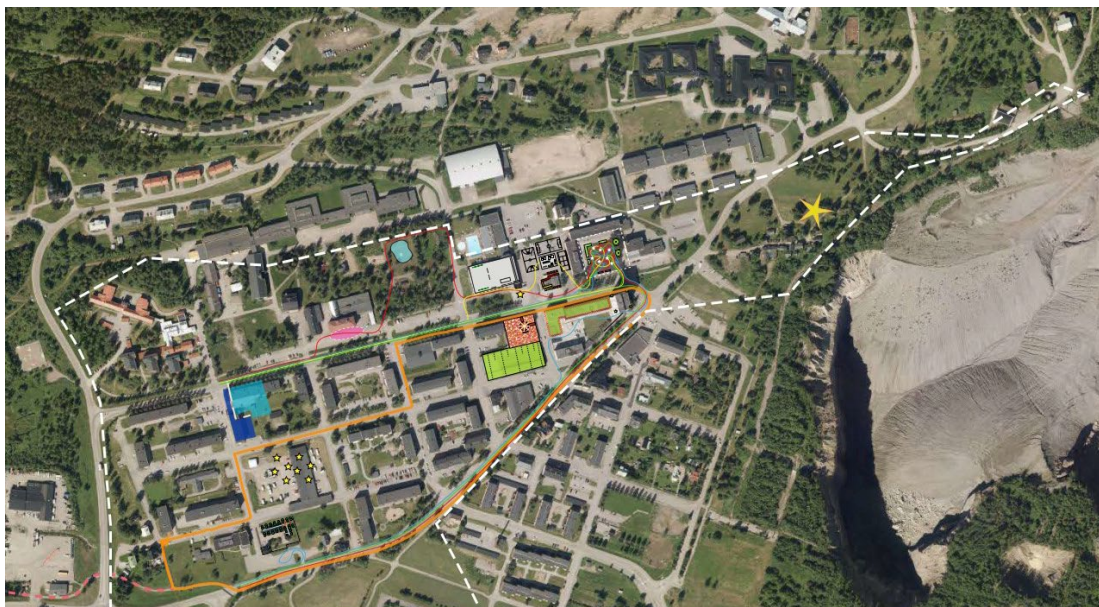
Ett förslag på riktlinjer för utformning för miljözoner i västra Malmberget har utarbetats av Gällivare kommun och LKAB (Tyréns 2019). Med denna som grund har en specifik utformningsplan tagits fram av parterna (AFRY 2020).

Utformningsplanen ska ge en tydlig inriktning för anläggandet av miljözonens utformning, belysning och masshantering.

Utformningen av miljözonen i centrala Malmberget sker med hänsyn till platsens tidigare funktion i samhället. Det ska tydliggöras att området tidigare har fungerat som centrum. Baserat på kulturmiljöanalysen har utvalda landmärken valts ut som särskilt viktiga att belysa. Dessa områden kommer att utföras med så kallade baskrav vilka är en fotoinstallation, informationsskylt och digital information.

Andra värden som identifierats och lyfts fram är den befintliga vegetationen inom området. Stadsplanen och dess kvartersstruktur samt de allékantade huvudstråken Järnväggsgatan och Gällivarevägen ses som särskilt viktiga och ska bevaras i dess nuvarande form (med asfaltsbeläggning). Dessa platser kommer kunna användas till olika typer av aktiviteter. I figur 11 visas hur utformningen i miljözonen kan se ut.

I gestaltningen av miljözonen kommer klimatanpassade lösningar användas. Arbete pågår för att se över möjligheten att anlägga naturliga vattensamlingar och dagvattenlösningar i miljözonerna. Ängssådd kommer planteras och stort fokus läggs på att skapa miljöer av biologisk mångfald med olika naturtyper som tilltalar olika arter.

Figur 11. Illustrationskarta över utformning i permanent miljözon. Källa AFRY (2020)

BOSTÄDER OCH VERKSAMHETER

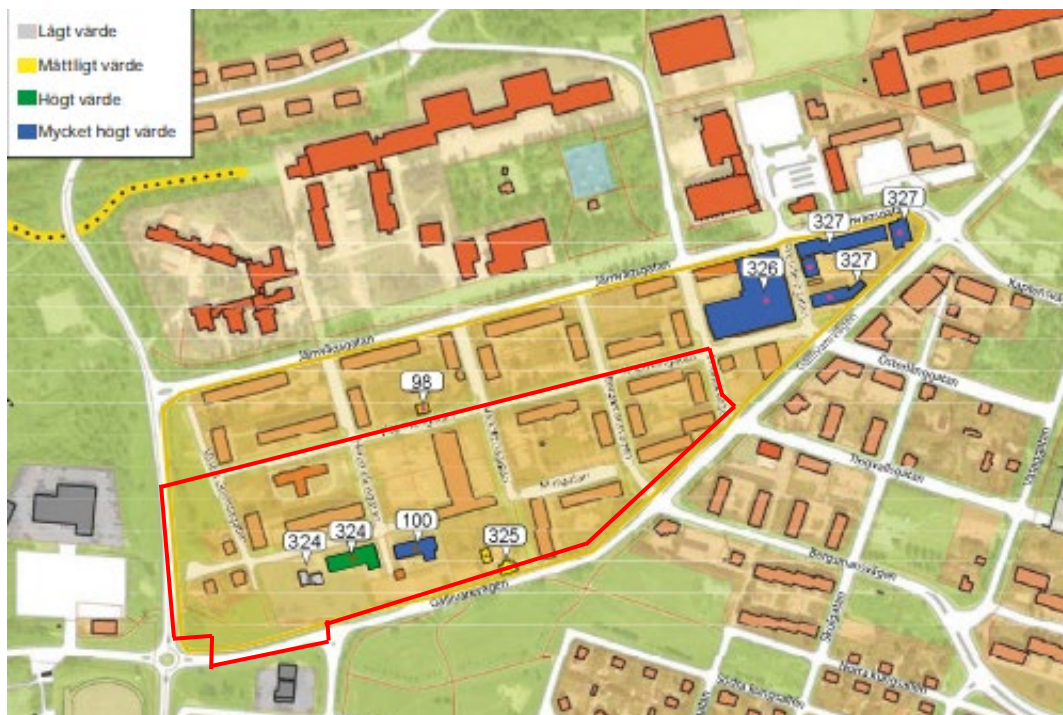
Aktuellt planområde är beläget i Finnstan i västra Malmberget och avgränsas av Gällivarevägen och Köpmangatan. I västra delen av Finnstan består bebyggelsen i

huvudsak av lamellhus från 50–60-talet i tre våningar, placerade parallellt och i vinkel med varandra, vilket skapar rymliga innergårdar. Inom planområdet finns även några enstaka enbostadshus.

Byggnadskultur och gestaltning

LKAB, Länsstyrelsen och Gällivare kommun har en tillsatt grupp som arbetar för att bevara kulturhistoriskt värdefull bebyggelse från Malmberget. Kulturmiljöanalysen har varit ett vägledande dokument för den fortsatta hanteringen av de byggnader som avses bevaras från Malmberget.

Inom området finns ett fåtal äldre bostadshus insprängda bland lamellhus i tre våningar, vilka tillkom under 1950-talets slut och 1960-talets början. I söder finns Malmbergets kyrka, även kallad Allhelgonakyrkan, med tillhörande präst- och församlingsgård. I anslutning till kyrkan ligger Finnstaskolan. I östra delen av Finnstan överväger bebyggelse för verksamheter, däribland Focuskvarteret som inte omfattas av aktuellt planområde. Moderniseringen av området inträffade under samma tidsperiod som rivningar skedde till följd av Gropens framväxt. Bebyggelsen kan ses som ett resultat av att 1947 års lag om bostadsförsörjning gav kommunerna ett större ansvar för bostadsplanering- och förmedling. Bebyggelsestrukturen i Finnstan framhäver utbildningens och kyrkans roller i samhället, och är tidstypiska representanter för efterkrigsperioden. Samtliga byggnader bör ses som en resurs såväl ur bruks- som ur kulturarvssynpunkt och vårdas så att deras kulturhistoriska värden bevaras så länge som möjligt.

Figur 12. Utpekade objekt av kulturhistoriskt värde inom planområdet. Planområdets centrala del är inringat i rött. Källa: Kulturmiljöanalys Tyréns

Ambitionen är att flytta totalt cirka 60 objekt från Malmberget. Inom planområdet är Malmbergets kyrka (nr. 100) och församlingsgård (324) särskilt utpekade med högt till mycket högt värde. Kyrkan är under utredning för eventuell flytt från området. Församlingsgården kommer att rivas. Fastighet Alprosen 16 (nr. 325) kommer att flyttas från Malmberget.

Figur 13. Alprosen 16 på Gällivarevägen 16 kommer att flyttas från Malmberget. Källa: Kulturmiljöanalys Tyréns

Intill planområdet finns en kilometersten/vägmärke (L1994:3963) som kommer att bevaras på dess nuvarande plats.

Figur 14. Bild på kilometersten. Till höger visas lokaliseringen av kilometerstenen intill björkallén längsmed Gällivarevägen. Källa: LKAB

Mer utförlig information gällande värdefull kulturmiljö går att läsa i tillhörande miljökonsekvensbeskrivning.

TRANSPORTER

Gatunät

Planområdets gatunät är uppdelat enligt en stadsplan med en tydlig kvartersstruktur. Gator inom planområdet och befintliga vägstrukturer kommer användas för sitt nuvarande syfte så länge det är möjligt. Gällivarevägen ska fortsätta att fungera som gata till dess att användningen gruvindustri blir aktuell och i planen regleras det med **[GATA]- Gata fram till år 2027** (4 kap. 5 § plan- och bygglagen). Denna bestämmelse regleras också på del av Järnvägsgatan/Malmbergsleden.

Figur 15. Vägnät för biltrafik mellan Gällivare och Malmberget. Källa: Tyréns 2019

I och med genomförandet av detaljplanen kommer vägar succesivt stängas av. När miljözonen är färdigställd kommer entré till denna ligga i anslutning till infarten från Malmbergsleden. På denna plats är det också möjligt att parkera. Det kommer att vara möjligt att gå och cykla genom Bäckområdet (söder om planområdet) som ansluter till Kärleksstigen. Fram till år 2035 går det att ta sig in till miljözonen via Polhemsgatan.

Vid ett genomförande av detaljplanen bedöms inte trafikmängden öka utan snarare minska och ändra karaktär. I stället för trafik från boende i området förväntas personer som kommer till platsen vara tillfälliga besökare eller turister.

Under genomförandetiden kommer gatunätet att trafikeras av tung trafik för rivnings- och markarbete samt anläggande av miljözon. Så länge funktioner inom planområdet är verksamma är det viktigt att säkerställa en säker passage och trafikmiljö för personer som rör sig i området. Övergångsställen bör vara tydligt markerade.

Kollektivtrafik

Kollektivtrafiken blir allt viktigare i takt med att fler funktioner i närheten avvecklas. Av denna anledning bör kollektivtrafiken till både västra och östra Malmberget prioriteras för att möjliggöra en fortsatt god boende- och livsmiljö för de som fortfarande bor kvar i dessa områden.

Lokaltrafiken trafikerar västra Malmberget med två busslinjer. Det finns två busshållplatser längs Gällivarevägen samt två busshållplatser längs Järnvägsgatan, intill Välkommaskolan och en hållplats vid badhuset. Gällivarevägen kommer att kunna fortsätta trafikeras, så länge den tillfälliga användningen för gata är gällande.

TEKNISK FÖRSÖRJNING

Vatten och avlopp

Sammantaget kommer alla vatten- och avloppsledningar succesivt kopplas ur allteftersom byggnader rivs. De ledningar som fortsatt kräver åtkomst ska vara kvar i drift tills föreslagen markanvändning blir aktuell.

Eventuell nyanläggning av VA-ledningar kommer att regleras i avtal mellan kommunen och LKAB.

Dagvatten, snöhantering

Dagvattenledningar kommer succesivt kopplas ur allt eftersom boende och verksamheter i området flyttar. Snöröjning kommer att ske i miljözonen i den mån som det behövs.

Energi och elförsörjning

Förvärv pågår löpande med ledningsägare där LKAB står för kostnader för anpassning och avveckling. Allt eftersom fastigheter töms och flyttas i området avvecklas ledningsnät. LKAB tar stegvis över äganderätten för den infrastruktur som tas ur drift.

Elnätet i området ägs av Vattenfall och enligt överenskommelse undertecknad 2018 överläts ledningarna till LKAB allt eftersom området töms. Urkopplingar utförs löpande av Vattenfall i samråd med LKAB. LKAB ersätter Vattenfall för de åtgärder och anpassningar som utförs.

Tele och opto

Telenätet (kopparnätet) ägs av Telia och förvaltas av Skanova, vilket är under avveckling. Ägare och förvaltare av Kabel-tv-nätet är Skanova. Det finns även optoledningar inom aktuellt planområde. Dessa ledningar kommer att behöva avvecklas. Urkoppling sker löpande allt eftersom planområdet avvecklas. Dessa åtgärder bekostas av LKAB.

Rivningsavfall

Mellan åren 2017–2032 har eller ska cirka 600 byggnader av olika typ rivras i MalMBERGET. En prognos för vilka typer av rivningsmaterial samt hur mycket av varje typ som kommer att uppkomma från dessa rivningar har tagits fram. Prognoser baseras på en inventering av husen i MalMBERGET där 18 typhus har tagits fram baserad på karaktär, exempelvis villa, byggår, putsad fasad, källare och plåttak. För varje typhus har en beräkning på vilka material de bör innehålla tagits fram, som sedan ackumuleras till den totala prognosen.

Respektive avfallsfraktion tas om hand enligt gällande regler, inert material (material som inte förändras fysikaliskt, kemiskt eller biologiskt under lagring) såsom tegel (lera) och betong (sand, sten, grus, cement (kalksten), vatten) lämnas kvar på platsen så långt det är möjligt. Detta görs för att minimera miljöpåverkan från vägtransporter. Återvinning av avfall för anläggningsändamål hanteras via en anmälan enligt miljöbalken.

För att säkerställa att det material som planeras att lämnas på platsen inte är förorenat upprättas en provtagningsplan av typhus som provtagning kommer att ske efter. Påträffas betong som innehåller föroreningar över acceptabla halter omhändertas detta enligt gällande miljölagstiftning.

Farligt avfall ska utsorteras från övrigt avfall. Föroreningar hanteras i ett separat ärende (inte i rivningslov) till Gällivare kommuns miljöavdelning.

Utöver detta regleras hantering av avfall i 2 kap. (de allmänna hänsynsreglerna) och i 15 kap. (hantering av avfall) miljöbalken.

RISKER OCH STÖRNINGAR

Sociala konsekvenser

Planen bedöms medföra stora sociala konsekvenser av negativ karaktär och lämnar få invånare oberörda. Planens genomförande innebär stora negativa konsekvenser när flytt och rivning sker och i den efterföljande etableringsprocessen men på längre sikt när nya samhällsstrukturer har vuxit fram kan konsekvenserna bli mindre påtagliga.

Etablerandet av en miljözon samt utförlig gestaltning och dokumentation av platsen bedöms mildra de negativa konsekvenser som ett genomförande av detaljplanen har på de sociala konsekvenserna. Mer utförlig information gällande sociala aspekter går att läsa i tillhörande miljökonsekvensbeskrivning.

Hänsyn till människor som rör sig i området

En stor del av anledningen till markanvändningens omvandling från bostadsområde till gruvindustriområde är att människor riskerar att utsättas för störningar som överskrider miljövillkoren eller på annat sätt gör det olämpligt att bo på områdena.

Under tiden när husen rivs kommer det förekomma buller och damning vilket innebär att området stängs av och att arbete bara får ske under vissa tider på dygnet. Rivningsarbete utförs av entreprenörer, transporter av rivningsmaterial bör planeras så de orsakar så lite olägenheter som möjligt. I samband med avveckling av byggnader i Malmberget hanteras buller från arbetsplatser utifrån Naturvårdsverkets allmänna råd om buller från byggplatser (NFS 2004:15). I denna ges vägledning om skyddsåtgärder, begränsningar och försiktighetsmått vad gäller störning av buller till omgivningen under avvecklingstiden. En åtgärd i detta är att entreprenören utreder transportvägar och lämplig instängsling inför varje rivningsentreprenad.

När det gäller rivningsarbetet bör man ta hänsyn till det faktum att detta bedrivs under Bäckens förskolas öppettid och arbetstid. Det är viktigt att barn och personal inte ska utsättas för störningar av rivningar såsom buller, tung trafik och damning under dagen i någon större utsträckning.

Mätning av markpåverkan ska genomföras av LKAB minst fyra gånger per år. Efter varje genomförd mätning ska resultaten redovisas till tillsynsmyndigheten inom sex veckor från genomförd mätning. Tillsynsmyndigheten får, om det föreligger särskilda skäl, på begäran av bolaget medge undantag för enskilda fastigheter beträffande begränsningsvärdena.

Räddningstjänsten och utryckningsfordon har fortsatt tillgång till planområdet tills området inte längre används av boende eller besökare. Lämplig utrymningsväg från planområdet är Gällivarevägen och Malmbergsleden i sydlig riktning.

Seismiska störningar

Vad gäller seismiska störningar (jordskalv) har LKAB tagit ansvar för att innehålla miljövillkoren för verksamheten och har under perioder kraftigt begränsat brytningen i malmkroppen Printzsköld då de seismiska händelserna har varit stora.

LKAB ska verka för att bostäder som utsätts för upprepade vibrationer, till följd av seismisk aktivitet, som överskrider 6 mm/s dagtid (kl. 07.00-22.00) och 3 mm/s nattetid (kl. 22.00-07.00) avvecklas. Bolaget ska löpande informera tillsynsmyndigheten, Gällivare kommun och allmänheten i Malmberget och Koskullskulle om inträffade seismiska händelser samt om mätresultat från vibrationsmätningar vid inträffade seismiska händelser.

Risk för ras och skred

De vibrationsnivåer som uppstår vid sprängning bedöms ligga inom gällande villkor. De vibrationer som uppstår till följd av rörelser i berget när det spricker upp och rasar, så kallade seismiska händelser, kommer att öka något till följd av ökat brytningsdjup.

Höga vattenstånd och översvämningar

Vad gäller berggrundens genomsläpplighet avtar den med djupet eftersom sprickigheten avtar. Dock kommer vid fördjupad brytning större ytor friläggas som vatten kan tränga in genom och dessutom kan även nya vattenfyllda sprickor öppnas. Mängd vatten som läcker in i gruvan förväntas därför öka. I Malmberget pågår idag brytning på olika djup inom flera närliggande malmkroppar vilket tillsammans påverkar grundvattenströmningar i berget och det totala påverkansområdet. Detta är ett händelseförlopp som följer av redan tillståndsgiven verksamhet. Den samlade verksamheten vid LKAB i Malmberget bedrivs med stöd av det grundtillstånd som meddelades av Mark-och miljödomstolen 2007-12-11, mål nummer M 2090-06.

GENOMFÖRANDEFRÅGOR

ORGANISATORISKA FRÅGOR

Tidplan

Detaljplanen handläggs med utökat planförfarande enligt 5 kap. 7 § plan- och bygglagen. Tidplanen är preliminär.

Samråd: september 2021

Granskning: december 2021

Antagande: december 2023

Iordningställande av miljözoner planeras att ske enligt de tidpunkter och avgränsningar som visas i figur 16 nedan. Dessa baseras på LKAB:s köp- och flyttplan samt stängelsprognoser.

Figur 16. Illustrationen föreställer tidigaste året av avveckling av bebyggelse och inrättande av miljözoner. Källa: ÅFRY

Genomförandetid

Detaljplanens genomförandetid är tio (10) år från det att planen fått laga kraft.

Avtal

De åtgärder som föranleds med avseende på genomförandet av detaljplanen regleras i ett etappgenomförandavtal mellan Gällivare kommun och LKAB. I detta regleras att LKAB bekostar åtgärder som uppkommer vid ett plangenomförande, så som anläggning av miljözon samt avveckling eller anläggande av infrastruktur.

Ansvarsfördelning och huvudmannaskap

LKAB ansvarar för genomförandet av detaljplanen.

Gällivare kommun ansvarar för framtagandet av detaljplanen som möjliggör att området ska kunna omvandlas till industriområde.

Detaljplanen reglerar allmän platsmark [GATA] fram till 2027. Huvudmannaskapet är kommunalt för allmän plats (fram till år 2027). När användning för [J₁]-gruvindustri inträder är huvudmannaskapet enskilt för kvartersmark.

Villkor för lov

Detaljplanen reglerar ett förbud mot upplag för gruvindustrin. Tillfälliga upplag för rivning och markarbeten får förekomma under genomförandetiden men är inte undantagna för lov. Vid tillfälliga upplag och markarbeten tas kontakt med både miljö- och byggenheten på Gällivare kommun och en anmälan/ansökan måste göras.

EKONOMISKA FRÅGOR

Planekonomi

LKAB bekostar upprättandet samt genomförandet av detaljplanen. Eventuell flytt och nyanläggning av ledningar bekostas av LKAB. LKAB bekostar samtliga åtgärder för förvaltning av miljözoner fram till år 2032.

Inlösen och ersättningar

LKAB strävar efter att träffa överenskommelser gällande förvärv för samtliga fastigheter inom planområdet innan planens antagande. Förhandlingar förs mellan LKAB och kvarvarande fastighetsägare inom planområdet i syfte att träffa överenskommelser i ersättningsfrågor och förvärv av fastigheter. För området gäller de ersättningsprinciper som presenteras nedan.

Ersättningsprinciper

LKAB har tagit fram ersättningsprinciper som utgör grunden för överenskommelser mellan berörda sak- och fastighetsägare och LKAB. Sakägargrupperna utgörs av fastighetsägare, innehavare av bostadsrätter, hyresgäster och näringsidkare. Detta gäller även föreningar och organisationer.

Förvärv sker enligt *Tidplan för köp och flytt* som finns på LKAB:s hemsida. Enligt planen ska fastighetsägaren bli kontaktad och får ett erbjudande enligt gällande ersättningsregler (se nedan) under det år som är markerat som köp.

Till fastighetsägare avser LKAB att i första hand erbjuda en ersättningsfastighet för den fastighet LKAB behöver förvärva och i andra hand en ekonomisk kompensation baserat på marknadsvärdet plus 25 %. Marknadsvärdet bedöms såsom att fastigheten var placerad i Gällivare.

Till bostadsrättsägare ges ekonomisk kompensation i form av marknadsvärdet för en nyproducerad bostadsrätt i Malmfälten.

Till hyresgäster erbjuds en trappning av hyran i en ny lägenhet. Första året betalar hyresgästen sin nuvarande hyra, sedan trappas den stegvis upp under de 7 följande åren, år 9 betalar hyresgästen bostadens ordinarie hyra. Hyresgäster får även betalt för flytten.

Näringsidkare får betalt för sin flytt och för eventuellt bortfall av resultat. I det fall de är fastighetsägare gäller även samma princip som för andra fastighetsägare.

I de fall där frivilliga överenskommelser med fastighetsägare inte träffas kan LKAB ansöka om markanvisning hos Bergsstaten för att få åtkomst till marken.

Markanvisning prövas i en förrättning där ersättningen bestäms efter expropriationslagen. Det är Bergsstaten som utför förrättningen och bestämmer ersättningen.

FASTIGHETSRÄTTSLIGA FRÅGOR OCH KONSEKVENSER

Konsekvenser för enskilda sakägare

I dagsläget har LKAB förvärvat 75 % av fastigheterna inom planområdet. Förhandlingar förs mellan LKAB och kvarvarande fastighetsägare inom planområdet i syfte att träffa överenskommelser i ersättningsfrågor och förvärv av fastigheter.

Fastighetsbildning

Avsikten är att genom fastighetsreglering tillföra marken (samtliga fastigheter) till LKAB:s industrifastighet, Robsam 1:1. Tomtindelningsbestämmelser har upphävts i ett separat ärende.

I och med fastighetsbildningen kan servitut som ledningsrätter och gemensamhetsanläggningar komma att omprövas eller upphävas alternativt per automatik komma att upphöra att gälla på grund av att rättigheten blir obehövlig på grund av andra fastighetsbildningsåtgärder.

LKAB ansöker och bekostar nödvändig fastighetsbildning för genomförandet av detaljplanen.

Tabell 3: Förteckning över fastigheter som omfattas av detaljplanen. Källa: Gällivare kommun

Robsam 1:1	Malmberget 8:1
Berganden 2	Malmberget 8:7
Kv. Alprosen	Malmberget 8:17
Kv. Bläsanden	

Ledningar, servitut

Generellt gäller, att servitut och ledningsrätter som finns på de fastigheter som berörs av detaljplanen, förs över till LKAB:s gruvfastighet Robsam 1:1 i samband med fastighetsreglering. En bedömning görs samtidigt om behov av servitut och ledningsrätter kvarstår inom den nya fastigheten. Beroende på typ kan detta se olika ut. Vägservitut blir upphävda om behovet inte kvarstår efter reglering. Inom området finns ledningsrätt för fjärrvärmeledning, dessa ledningar kommer succesivt urkopplas. Ledningsrätten kommer att bli obehövlig på grund av fastighetsbildningsåtgärder.

Befintliga elnätanläggningar måste hållas tillgängliga under alla skeenden av plangenomförandet. Ledningar som är i drift och som inte är reglerade med LKAB får inte inhägnas. Vid eventuella schaktningsarbeten skall kabelutsättning begäras.

Den succesiva avvecklingen av planområdet kan innebära att de som bor kvar kan temporärt få försämrad dricksvattenkvalitet på grund av mindre omsättning i ledningsnätet. LKAB och Gällivare kommun har en gemensam avvecklingsplan för vatten- och avlopp i Malmberget där dricksvattenfrågan hanteras och åtgärder sätts in vid behov.

Ersättningsområden

Planområdet är under avveckling och har tömts succesivt sedan 2017. Som ersättning för de hus som avvecklats har nya områden utvecklats på Repisvaara, Koskullskulle och Bryggeribacken.

KONSEKVENSER AV PLANENS GENOMFÖRANDE

ALLMÄNNA OCH ENSKILDA INTRESSEN

Det allmänna intresset i aktuell detaljplan är riksintresset för fyndigheter och mineraler och riksintresse för kulturmiljö samt riksintresse för Försvarsmakten. De enskilda intressena som påverkas genom ett genomförande av planen utgörs främst av en god boendemiljö och sociala aspekter såsom möjligheter till rekreation och utbud av service samt platsens identitet. Gällivare kommuns samlade bedömning är att det allmänna intresset för mineraler och den pågående gruvverksamheten ska ges företräde i aktuell detaljplan.

Miljövillkoren med uppsatta gränsvärden för gruvverksamheten utgör skäl till att ändra markanvändningen inom planområdet till industriändamål. Idag riskerar gränsvärdena i miljövillkoren att överskridas vilket betyder att markanvändning för bostäder inte är lämpligt.

Bostadsförsörjningen ses som ett allmänt intresse. Nya områden i Gällivare har tagits fram som ersättningsområden för de fastighetsägare och sakägare som påverkas av planändringen. Malmbergets kyrka kommer eventuellt att flyttas och dess emotionella värden återskapas på annan placering i Gällivare.

KOMMUNENS HÅLLBARHETSMÅL OCH STRATEGIER

Kommunens hållbarhetsmål omfattar social-, ekologisk och ekonomisk hållbarhet. Hållbarhetsmålen är den samlade viljeinriktningen för att nå kommunens vision ”En arktisk småstad i världsklass”. Målen baseras på de nationella miljömålen och utgör Gällivare kommuns prioriteringar för den fysiska planeringen. Utifrån dessa mål har kommunen tagit fram fyra strategier. Konsekvenser av planens genomförande i

förhållande till dessa strategier redogörs nedan under respektive rubrik. Dock har enbart; *Hållbara livsmiljöer och klimatanpassad och levande utomhusmiljö* och *Hållbara transporter* konsekvensbeskrivits då detaljplanen anses beröra dessa mest påtagligt.

Hållbara livsmiljöer och klimatanpassad och levande utomhusmiljö

Ovanstående strategi, klimatanpassad och levande utomhusmiljö handlar särskilt om människans möjlighet att ta del av och vistas i det offentliga rummet. Den pågående samhällsomvandlingen som sker i Malmberget berör befolkningen på ett sätt som är svårt att undvika. Boende i området behöver flytta från sin bostad. Genom detta tvingas värdefulla samlingsplatser flyttas till andra områden.

Ingreppet i Malmberget är stort och det visuella intrycket kommer att förändras påtagligt. Planförslaget innebär att befintlig bebyggelse inom planområdet ska rivas. Ett genomförande av detaljplanen bedöms särskilt medföra sociala konsekvenser som kommer påverka alla invånare i Malmberget när stadsdelen succesivt rivs.

Malmbergets centrum utgjorde en viktig social plats för människor som har bott eller bor i samhället. På aktuellt planområde kommer en permanent miljözon etableras. Detta innebär att platsen lever kvar i form av en utomhusmiljö med gång- och cykelstråk samt installationer som föreställer platser och viktiga byggnader. Platsen kan gestaltas för att bli en yta som gamla malmbergsbor, besökare och turister kan besöka för att ta del av det som tidigare utgjorde Malmberget.

Malmbergets kyrka är en mötesplats med tydlig funktion i samhället och emotionella värden som är svåra att återskapa på annan plats. Kyrkan är ett uttryck för gruvsamhällets historiska förlopp. Kyrkan är högst prioriterad bland de byggnader i Malmberget som ska flyttas, med anledning av dess mycket höga kulturhistoriska värden. Malmbergets kyrka är skyddad enligt kulturmiljölagen och kommer att flyttas till en ny placering i Gällivare alternativt rivas efter att kulturhistoriskt värdefulla föremål tillvaratagits. Denna process sker parallellt med, men utanför detaljplanarbetet.

Hållbara transporter

Gällivare kommun har som målsättning att gående, cyklister, trafikanter med spark, skidor, skoter eller de som åker kollektivt ska prioriteras i den framtida planeringen. Det ska även planeras säkra miljöer som är tillgängliga för alla, såsom välutformade stråk samt gång- och cykelvägar. I gestaltningen av den permanenta miljözonen som ska etableras på aktuellt planområde har detta särskilt beaktats.

REFERENSER

Avvecklingsplan Malmberget. LKAB (2017)

Deldom - Mål nr M 2090-06. Umeå tingsrätt. Mark- och miljödomstolen. 2015-05-19.

Fördjupad översiktsplan för Gällivare, Malmberget och Koskullskulle 2014 – 2032. Antagen av KF 2014-05-19.

Kulturmiljöanalys för Malmberget. Tyréns (2017)

Miljözoner västra Malmberget. Tyréns (2019)

AFRY & Light Bureau (2020) Utformningsplan för miljözoner Malmberget

Samarbetsavtal Gällivare kommun och Loussavaara-Kiirunavaara AB. 10 april 2012.

BILAGOR

Miljökonsekvensbeskrivning – Detaljplan för centrala Malmberget, etapp 2, kvarteren Alprosen, Brunanden m.fl.

MEDVERKANDE

Tjänstemän

I samband med planarbetet har kommunens tjänstemän från Samhällsbyggnads- och teknikförvaltningen medverkat.

Josefin Ekbäck, planarkitekt Gällivare kommun

Konsulter

Sweco Architects, Umeå
Emelie Sjöström, planarkitekt

Samhällsbyggnads- och teknikförvaltningen, 2023-11-10

Nina Eliasson
Förvaltningschef
Gällivare kommun